

УДК 631.6.02

ЕРОЗІЯ ҐРУНТІВ В УКРАЇНІ

**С. Ю. Булігін, академік НААН, доктор с.-г. наук, професор кафедри
ґрунтознавства та охорони ґрунтів ім. проф. М.К.Шикули**

Д. Антонюк, магістр

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Еродованість сільськогосподарських угідь досягла рівня 40%. Повні втрати від ерозії пошкодження ерозії досягли понад 10 мільярдів доларів США в рік. У статті висвітлено особливості клімату, рельєфу території України. Наведено основні ґрунтові відміни та проаналізовано структуру ґрунтового вкриття за ґрунтово-кліматичними зонами. Сільськогосподарські угіддя займають 70,3% від загальної площі країни; орні землі – 81% сільськогосподарських площ. Найбільш поширені ґрунти серед земель сільськогосподарського призначення – чорноземи (60,6%) і темно-сірі лісові ґрунти (21,3%). Дев'ятнадцять мільйонів гектарів (близько 50%) сільськогосподарських земель в Україні підлягають вітровій ерозії, в тому числі 16,6 млн га орних земель. Наступним кроком для України у галузі захисту від водної повинно бути створення служби охорони ґрунтів.

Мета роботи - дослідження природних факторів ґрунтів України, їх вплив на формування і розвиток ерозії ґрунтів, аналіз структури ґрунтового укриття, визначення необхідних заходів боротьби з ерозією.

Клімат України континентальний, коливається від низького континентального на заході і північному заході до середньо-континентальний на сході і південному сході. Тільки вузька смуга на південному заході Кримського півострова характеризується субтропічним кліматом.

Тривалість пилових бур варіюється від декількох хвилин до декількох днів. На півночі (Поліський район), кількість опадів і ерозії ґрунту талі

порівнянні. У зоні лісостеп співвідношення між кількістю опадів і талих ерозії ґрунту становить 2: 1. На півдні, внесок сніготанення ерозії щорічні втрати ерозії ґрунту менше: в посушливому степу, сніготанення ерозія незначна. В цілому, ерозивний ефект опадів в десять разів більше, ніж сніготанення.

Ґрунтовий покрив України дуже різноманітний. Згідно з національною класифікацією ґрунтів, вона включає в себе 650 видів і загальна кількість різновидів ґрунтів є розміром в кілька тисяч. Розподіл типів ґрунтів по території тісно пов'язаний з іншими елементами навколишнього середовища, як фізичної географії розташування, клімату і рослинності. Агроґрунтове районування України відображає найбільш загальні риси основних агроґрунтових груп.

Сільськогосподарські угіддя займають 70,3% від загальної площі країни; оброблювані землі займають 81% сільськогосподарських площ. Найбільш поширені ґрунти під використання земель сільськогосподарського призначення є чорноземи (60,6%) і темно-сірі лісові ґрунти (21,3%). Крутизна сільськогосподарських земель диференціюється так: від 0 ° до 1,3 ° - 78%, від 1,3 ° до 3 ° - 17%, від 3 ° до 6 ° - 0,9%, від 6 ° до 12 ° - 2,1%, від 12 ° до 20 ° - 1,8%, 20 ° - 0,2%. Різновиди природних і економічних умов визначають різні практики землекористування та регіональної спеціалізації в сільському господарстві. Поліссі, велика частина яких покрита лісами і кущами, характеризується великими площами під пасовищами, в той час як частина культивованих земель відносно невелика. У Лісостепу, де природні умови досить сприятливі для сільського господарства, частина оброблюваних земель і сіножатей дуже висока. В Степу, який займає 41,5% усієї території, сільськогосподарські угіддя займають більше 76%, оброблювані землі займають біля 63%.

Ерозія є катастрофою, яка не з'являлася в Україні з нуля, але є природним і неминучим результатом безгосподарності сільськогосподарського виробництва систем. Втрачається 23,9 млн т гумусу, 964 000 тон азоту, 676 000 тон фосфору і 9,7 млн тонн калію. Щорічні середні втрати ґрунту від 7,7 до 2,7 т * га-1

залежить від регіону. Ерозія склала $200 \text{ т} \cdot \text{га}^{-1}$ протягом одного шторму і навіть великі втрати є загальними. Площа сільськогосподарських угідь в 1991 році з ерозією в різного ступеня було 12,1 млн га (30,7% від загальної площі сільськогосподарських угідь). Там були включені 9,4 млн га орних земель (29,2% орних земель). Площа еродованих земель збільшується зі швидкістю $80\,000 \text{ га} \cdot \text{рік}^{-1}$. Крім того, вітрова ерозія процеси також відбуваються в Україні. Дев'ятнадцять мільйонів гектарів (близько 50%) сільськогосподарських земель в Україні підлягають вітровій ерозії, в тому числі 16,6 млн га орних земель. 5,9 млн га сільськогосподарських земель уже еродованих в різному ступені, в тому числі 5,4 млн га орних земель. За даними, отриманим з Інституту охорони ґрунтів, загальний дефіцит виробництва зерна в результаті такої деградації ґрунтів становить 8,6 млн т / рік.

Таким чином, тільки облаштування спеціальних протиерозійних агроландшафтів, могли б вирішити цю проблему. Такі агроландшафти повинні наближатися до природних ландшафтів. За рідкісним винятком методів, використовуваних для захисту ландшафту, не є частиною певної системи і без наукового обґрунтування.

Висновки. Важливим кроком на шляху розвитку України з охорони земель було б створення Служби захисту ґрунтів, яка в даний час в стадії розробки. Це було б великим кроком вперед для України, що дозволить розвитку цивілізованої системи управління земельними ресурсами, поліпшити якість життя і зберегти один з найбільш цінних українських ресурсів для майбутніх поколінь.